

Dragi prijatelji, drage prijateljice,

Otvorena knjiga koja je pred vama predstavlja neku vrstu nastavka razgovora i diskusija započetih tokom javnih vođenja koja su održana prethodne 2013. godine i koja su bila posvećena promišljanju nasleđa jugoslovenskog socijalizma.

Danas se sećanje na socijalističku Jugoslaviju u celom regionu, u različitoj meri kreće u rasponu između vatrenog antikomunizma, narativa o totalitarnoj represiji i nacionalističkog resantimana, i *optimizma sećanja* u kome danas nepostojeća zemlja predstavlja blistavi momenat istorije jugoslovenskih naroda i ljudi koji su u njoj živeli, u pogledu blagostanja, sigurnosti i poštovanja, dobijajući često mitske dimenzije *zlatnog doba*. Ono što još uvek u većoj meri nedostaje su detaljnija istraživanja i analize nasleđa socijalizma u Jugoslaviji i uvid u kompleksnost i protivrečnosti koje je on sadržao. Ona bi morala da uključuju bar nekoliko nivoa:

- Emancipatorsko nasleđe socijalizma, u prvom redu ideja i praksi čiji cilj je trebalo da bude *oslobođenje rada i čoveka* i društvo zasnovano na jednakosti, pravdi, solidarnosti i autonomiji individue i društva u celini;
- Ideološka upotreba tih ideja u svrhu legitimizacije tadašnjeg sistema i ono što se tada opisivalo kao *jaz između teorije i prakse*;
- Promišljanje u kojoj meri je to nasleđe relevantno danas u traganju za alternativama dominantnoj organizaciji društvenog života koje bi omogućavale autonomiju i emancipaciju ljudi.

Javna vođenja su bila (tek) mali doprinos otvaranju dijaloga o tim različitim nivoima i deo su projekta „Istorija u pokretu – Dijalog sa prošlošću“. Bilo ih je ukupno četiri: u junu, septembru, oktobru i novembru 2013. godine i njihov cilj je bio da otvore prostor za diskusiju, različite perspektive, neslaganja i razmenu. Javna vođenja su se odvijala na lokacijama koje su bile povezane sa temom vođenja i sa uvodničarima/kama koji/e se bave teorijskim promišljanjem ovih tema i/ili imaju neku vrstu ličnog iskustva. Bilo je zamišljeno da okvirno traju sat do sat i po, ali su po pravilu trajala dosta duže, jer bi nakon kratkih uvodnih izlaganja koja su predstavljala osnovu za razgovor, obično usledile inspirativne (na momente, žučne) diskusije u kojima su se često preplitala teorija i lično iskustvo, impresije i ideološka stanovišta.

Prvo javno vođenje „**Radničko samoupravljanje – između emancipatorskog projekta i neuspelog eksperimenta**“ bavilo se idejom radničkog samoupravljanja, ali i kompleksnošću koje je nosilo njegovo uvođenje u Jugoslaviji, napetostima koje su se pojavljivale u njegovom ostvarivanju, kao i načinu na koji je samoupravljanje oblikovalo društvenu strukturu tadašnjeg društva. Naredno „**Kako se gradila budućnost? Omladinske radne akcije u Jugoslaviji između ideološke manipulacije i plemenitog zanesenjaštva**“ bilo je posvećeno zajedničkom promišljanju uloge i značaja koje su omladinske radne akcije imale u socijalističkoj Jugoslaviji i u kojima je između 1947 – 1981. godine volonterski učestvovalo stotine hiljada uglavnom mladih ljudi iz zemlje i sveta. Treće javno vođenje „**Od načina ostvarivanja samoupravljanja na mestu življenja do preduzetničkog grada? Mesne zajednice i postsocijalistička transformacija javnog prostora**“ bilo je posvećeno mesnim zajednicama kao osnovnom obliku samoupravnog organizovanja građana/ki na lokalnom nivou i načinu ostvarivanja samoupravljanja na mestu življenja, protivrečnostima koje su pratile formiranje i funkcionisanje mesnih zajednica u praksi i postsocijalističkoj transformaciji javnog prostora na primeru mesnih zajednica. Na poslednjem javnom vođenju „**Poslednja politička utopija? – '68 u Jugoslaviji i neispunjena obećanja jugoslovenskog socijalizma**“ razgovaralo se o značaju jednog od najupečatljivijih događaja jugoslovenske istorije – pobuni studenata/kinja 1968. godine koja je u svojim zahtevima integrisala elemente kritike realnog socijalizma i kapitalizma, ukazujući na nedostignute ideale slobode i emancipacije u jugoslovenskom društvu.

Tokom narednih meseci jednom mesečno biće objavljivani tekstovi o ovim temama. Ova otvorena knjiga je zamišljena kao korak dalje u pravcu teorijskog promišljanja ovih tema za sve one koji žele da tragaju dalje. Ona je otvorena, jer njena namera nije da ponudi konačne odgovore, već prostor za kritičko promišljanje nasleđa socijalističke Jugoslavije, istraživanje i sučeljavanje. Novo, kritičko promišljanje (i) ovog nasleđa nužno je danas, ne samo zbog prevazilaženja dihotomnih crno – belih matrica i uspostavljanja jednog kompleksnijeg viđenja prošlosti, već i zbog emancipatorskog potencijala koje takvo preispitivanje ima. U prvom redu, kroz preispitivanje vrednosti na kojima je zasnovano današnje društvo i otvaranja prostora za stvaranje alternativa dominantnom modelu zasnovanom na logici profita, kapitala i nacije. Važan deo tog prostora je želja da se uključe različite perspektive proistekle iz različitih iskustava i

znanja, sposobnost da se one razumeju, ali i ospore bez ograničavanja na puko izražavanje vlastitih potreba ili potreba grupe kojima se pripada. Ovo je naš zajednički prostor i zato vas pozivamo da šaljete svoje komentare i tekstove, jer politika se pojavljuje u prostoru razlike, tek u dijalogu neistomišljenika/ca kada zajedničkim naporima treba naći rešenja za ona pitanja koja su zajednička. Kako Benjamin Barber kaže „bitna spornost je pretpostavka politike“, a politika se događa samo kad se ne složimo.

Marijana Stojčić